

DISPUTA

A NEMZETISÉGI VISZONYOK OBJEKTÍV FELMÉRÉSÉÉRT

Az alábbi írást Bozóki Antal, a KSZ tartományi bizottsága nemzetiségi bizottságának titkára azzal a kéréssel juttatta el szerkesztőségünkhöz, hogy közöljük a folyóirat Disputa rovatában, mert dr. Rehák László korábbi cikkével kíván polemizálni. Kérésének ezennel eleget teszünk.

A Híd 7—8. számában (1970. július—augusztus) dr. Rehák László „Kívánt segítség és hívatlan atyáskodás a nemzetiségek érvényesülési folyamatában” című írása arra késztetett, hogy hozzászóljak a felvetett problémákhoz és kérdésekhez a nemzetiségek gazdasági, társadalmi-politikai, kulturális stb. afirmációs folyamataival kapcsolatban.

A nemzeti viszonyok a tartomány és szélesebb társadalmi-politikai közösségeink politikai életének egyik központi kérdését alkotják, és olyan politikai realitást képeznek, különösképpen Vajdaság szempontjából, tekintettel soknemzetiségű lakosságára, amelyről csak az apolitikusok nem vesznek tudomást.

A nemzeti egyenrangúság megvalósítása a társadalom demokratizálásával mind jobban a mikrostruktúrába, az öngazgatás alapszubjektumaira, tevődik át, a társadalmi-politikai közösségekre, öngazgatású munkaszervezetekre és intézményekre, a dolgozó ember hatáskörébe, ezáltal mind kevésbé függ az állam jogi-normatív megoldásaitól, és mind kevésbé azoknak eredménye (vagyis mind kevésbé formális egyenrangúság).

A nemzeti egyenrangúság és a nemzeti viszonyok nem mechanikus és nem statikai, hanem dialektikus-dinamikus kategóriák. A nemzeti viszonyok általában egy társadalom társadalmi-gazdasági viszonyaitól, társadalmi berendezésétől, valamint a termelés és az elosztás természetétől függenek.

Jugoszláviában a nemzeti egyenrangúság alapját az öngazgatáson alapuló szocialista viszonyok (a termelésben és az elosztásban), az egységes társadalmi-politikai és gazdasági rendszer (ezen belül a munka iránti javadalmazás elve és a gazdaság piaci jellege), valamint a szolidaritás képezik. Az áruterelés törvényei kihatással vannak a munkatöbblet mozgására, ezáltal a munka- és társadalmi közösségek, a nemzetek, valamint a köztársaságok és tartományok gazdasági viszonyaira is. Ennélfogva, a szocialista társadalmi közösségnek a gazdasági törvényszerűségekkel összhangban kell keresnie a nemzetiségi viszonyok nyílt kérdéseinek haladó elvű megoldásait, a gazdasági és a normatív egyenrangúság mind teljesebb összehangolásának útjait.

A nemzetiségi politika elveinek következetes, többé-kevésbé sikeres vagy sikertelen alkalmazhatóságának vizsgálásakor és a gyakorlati életben való realizálási lehetőségeinek mérlegelésekor, vagy ennek a politikának a bírálásakor nem utolsósorban tartományunk, valamint szélesebb

társadalmi-politikai közösségünk gazdasági helyzetéből kell kiindulnunk. Ha ugyanis a gazdaság adta lehetőségekről, annak objektív helyzetéről nem veszünk tudomást, akkor az utópista idealizmus csapdájába esünk.

Lenin még az első világháború előtt írt műveiben rámutatott a gazdasági kizsákmányolás, elnyomás és a nemzeti elnyomás szoros összefüggésére, és kihangsúlyozta, hogy „csak a teljes gazdasági és politikai felszabadítás semmisítheti meg a nemzeti elnyomás minden lehetőségét”. (1.) Tehát, a társadalmi-politikai (ezeken belül pedig a nemzetiségi) viszonyok harmonikussága, stabilitása szoros összefüggésben van egy társadalmi-politikai közösség lakosságának gazdasági helyzetével (tekintet nélkül a nemzetiségi hovatartozásra). Tehát, az eddig elért eredményeket, sikereket vagy következtelenségeket, a politikai deklarációk, irányelvek és a gyakorlati élet szimmetrikusságát vagy divergensségét is nem utolsósorban ebből (gazdasági helyzetből) kiindulva kell magyarázni. Vonatkozik ez nemcsak a nemzetiségi politikára, amely a belpolitikának és a Párt összpolitikai koncepciójának (platformjának) jelentős része, hanem a társadalmi élet és a társadalmi viszonyok minden jelenségére is. Ennélfogva, a progresszív politikai elvek, irányzatok és törekvések gyakorlati kivitelezése, alkalmazása nemcsak a „jóakarattól” vagy szubjektív tényezőktől függ (habár ezek jelentőségét sem szabad lebecsülni), hanem elsősorban a reális, objektív gazdasági helyzettől, lehetőségektől és viszonyoktól.

A nemzetiségi politika sikeres gyakorlati alkalmazása szerves összefüggésben van ezekkel a tényezőkkel (objektív és szubjektív), amelyek közül a gazdasági kétségtelenül az elsődleges (*conditio sine qua non*). Ugyanakkor az anyagi bázist és a felépítményt elválaszthatatlan kategóriákként kell vizsgálnunk, dialektikus-dinamikus egységükben és viszonyulásukban, mert ha túlhangsúlyozzuk az ideológiai felépítmény és az azon belüli viszonyok elsődlegességét, akkor nyilvánvalóvá válik, kifejezésre jut e két kategória antagonizmusa, és ezáltal lehetetlenné válik a társadalmi jelenségek gyökerének, eredetének felismerése. „Az a tény, hogy az általunk vizsgált esetben olyan tartományról van szó, amely túlnyomórészt vagy kizárólag mezőgazdasági és kisipari jellegű, még külön is hozzájárult a nemzetiségek gazdasági-társadalmi helyzetének sajátos alakulásához.” (2.) Erről bővebben: A nemzetek közötti viszony időszerű kérdései az öngazgatású társadalomban, Dr. Mezei István: A nemzeti egyenjogúság regionális gazdasági tényezői Vajdaságban, Forum 1969., Mirnics Károly: Vajdaság sorsa a nemzetiségek sorsa, *Híd* 7—8., 1970. július—augusztus.)

A nemzetiségek egyenrangú és relatív egyenletes bekapcsolódása a társadalmi munkába és a termelő viszonyokba alapján véve elsődleges és döntő tényező a társadalmi-politikai életben a nemzetiségek helyzete és a nemzetiségi viszonyok konstituálódásához — az öngazgatásban és a jövedelemelosztásban, a szocialista demokrácia közvetlen formáiban és a társadalmi-politikai életben való részvételre általában.

A nemzetiségek gazdasági helyzetének alakulásában jelentős eredményeket értünk el a háború utáni általános gazdasági fejlődésben. Ma már szinte jellegzetes, hogy a nemzetiségi összetétel a társadalmi munka alapterületein, mindenekelőtt a termelésben, majdnem kiegyenlítődt,

és megfelel a lakosság nemzetiségi összetételének, ugyanis az összefoglaloztatottak 28 százalékát a nemzetiségek képezik. (Az utolsó népszámlálás adatai szerint Vajdaság összlakosságában a nemzetiségek 32,2 százalékban vesznek részt.) Itt kell megállapítani, hogy a magyar nemzetiségűek részvétele a társadalmi munkában százalékban kifejezve meghaladja a tartomány összlakosságában való részvételének százalékarányát. Ebben a tekintetben bizonyos lemaradás észlelhető a román és részben a szlovák nemzetiség részéről. Továbbá, a társadalmi-politikai szervezetek, öngazgatási szervek és a képviselőtestületek nemzetiségi összetétele majdnem teljes egészében megfelel a lakosság nemzetiségi összetételének, ami döntően kihat az öngazgatásban, az irányításban és a döntéshozásban való részvételre, ugyanakkor egyik alapfeltétele az egyenrangúság megvalósításának és a társadalmi életben való egyenrangú részvételnek. Például a 24 258 munkástanácsi tag közül 7958 nemzetiségi, a 7343 igazgató bizottsági tag közül 2217 nemzetiségi, a községi képviselőtestületek 3953 képviselője közül 1152 nemzetiségi, a tartományi képviselőház 345 tagja közül 95 nemzetiségi. (A tartományi statisztikai hivatal adatai.)

Ezekről a tényezőkről az aposztrofált cikkben kevés szó esik, habár éppen itt történnek a nemzetiségek helyzetét meghatározó és döntően befolyásoló változások. A cikk írója inkább az ideológiai szférába, a kultúra és tanügy terére, valamint a káderpolitika egyes részeire helyezi a nemzetiségi kérdést (összes megoldásra váró problémáival).

Írásában dr. Rehák világosan és egyértelműen állást foglal a vertikális szervezkedés szükségessége mellett a „nemzetiségi közművelődési egyesületek szervezkedését” illetően, de mindjárt hozzáteszi: „noha nemcsak ilyen természetű vertikalizmusról van szó” (??).

Szerintem, a „hírheft vertikalizmus” a nemzeti alapon való vertikális szervezkedés lényegbevágó kérdése Jugoszlávia nemzetiségi politikájának, kohéziós erejének és egységének, éppen ezért nem látok semmi nyomós okot vagy indoklást arra, hogy változtatni, felülvizsgálni vagy revidálni kellene az 1959-es JKSZ KV Végrehajtó Bizottsága határozatainak a vertikalizmusra vonatkozó álláspontjait, amelyek idevágó tételeinek lényege a következő: „...Jugoszláviában a nemzeti kisebbségek teljesen egyenrangú tényezők a többi jugoszláv néppel, és mindenben egyenrangúan részt vesznek a jugoszláv közösség kiépítésében, és politikai, kulturális és más hozzájárulást adnak neki. Megtartják jellegzetességeiket, mint annak a nemzetnek a részei, amelyhez etnikailag tartoznak, ezeket a tulajdonságokat magukon viselik, és átfonják annak a környezetnek a sajátosságaival, amelyben élnek. Ennélfogva a nemzeti kisebbségek jelentős tényezőt képeznek a különböző nemzetek egymás iránti közeledésében és kapcsolataiban.

A nemzeti kisebbségek nemcsak annak a nemzetnek a részei, amelyből származnak, hanem ahhoz az országhoz vannak kötve, amelyben élnek, annál jobban, amennyiben biztosítva van számukra az egyenrangú helyzet és a zavartalan fejlődés. A nemzeti kisebbségek Jugoszláviában, tekintettel objektív helyzetükre és a társadalmi öngazgatás nyújtotta fejlődési lehetőségekre, a jugoszláv szocialista közösség alkotó részeivé váltak.

... A nemzeti kisebbségek kulturális, művelődési és művészeti életében a jelentős eredmények megvalósításához nagyban hozzájárult a begubódzás és a szűkkeblű nacionalista törekvések elleni harc és az, hogy különböző formákban létrejött az e területen élő nemzetek közötti kulturális közeledés. Ez azonban nem jelenti azt, hogy e tekintetben a jövőben nem kell éberkedni, mert éppen a kultúrát nagyon könnyű felhasználni a nemzeti türelmetlenség és más szocialistaellenes jelenségek szítására.

A nemzeti kisebbségek teljes kulturális afirmációja miatt igazolt a kisebbségi kulturális és művelődési szervezetek létezése, a terepen, amelyek, mint minden más hasonló lokális területi szervezetek, egyesülnek a községi és járási művelődési szervezetekbe. A mi rendszerünkben nincs szükség valami különleges vertikális szervezeti egyesítésre. A nemzeti kisebbségek összes kérdéseinek megoldásának legtermészetesebb útja az általános politikai és társadalmi szervezetek, valamint a társadalom öngazgatási szervei." (3.)

Habár a társadalmi viszonyok fejlődésében és közösségünkben is lényeges változások történtek 1959 óta (1963, az új alkotmány meghozatala; 1965, társadalmi és gazdasági reform; változások a nemzetiségek helyzetével kapcsolatban — jogi és politikai, nemzeti kisebbségek helyett nemzetiségek stb.; változások a politikai rendszerben — a tartományok helyzetének újszerű berendezése, a járások megszüntetése stb.), ezek a határozatok alapján véve még ma is nemzetiségi politikánk alapjául szolgálnak. A változások ellenére alapkonceptiójuk ma is éppen olyan haladó, mint meghozataluk idején, sőt a későbbi pártokmányok is megerősítették ezeket (például: a VKSZ 1968 januárjában a nemzetiségi viszonyok időszerű eszmei-politikai kérdéseit tárgyaló plénumának határozatai — Határozatok 4/a és d; a Szerb Kommunista Szövetség VI. kongresszusán hozott határozata a nemzeti egyenrangúság, a népek és nemzetiségek testvériségének és egységének továbbfejlődéséről. — Határozatok II.). Ez nem jelenti azt, hogy az egyes tézisek apriori megváltoztathatatlanok, azonban, véleményem szerint, a nemzetiségi viszonyok továbbfejlődésének elég széles lehetőségeket és progresszív alapot nyújtanak.

Dr. Rehák írásában felveti a kérdést: „... mennyire van ez a politikai álláspont (mármint a vertikalizmusellenes — B. A.) összhangban a polgárok alkotmányos rendszerünk által szavatolt szervezkedési szabadságával, különösképpen a nemzetiségek szó szerint szavatolt jogával, hogy nemzeti kultúrájuk ápolására saját szervezeteket létesítsenek”. A Jugoszláv alkotmány 43. szakaszából semmi esetre sem lehet a vertikalizmust igazoló argumentációra következtetni, az említett szakasz általános jogigarancai jellegénél fogva, amely ugyan nem merül ki formai-jogi jellegében, de az alkotmányhozó nem utal a vertikalista szervezetek feltételén létrehozásának szükségességére. A konkrét szervezeti, szervezkedési formák a társadalmi körülmények és a társadalmi megbeszélés eredményei kell, hogy legyenek. Nagyon idevágó a következő idézet, amelyet Lenin a népek önrendelkezési jogával kapcsolatban írt, azonban itt sem veszít értékéből: „A polgárok azon jogainak elismerése, hogy szervezeteket létesítsenek, egy kicsit sem kötelez bennünket arra, hogy

elősegítsük minden új szervezet létrehozását, és egy kicsit sem akadályozhat bennünket abban, hogy kinyilatkozzunk és agitáljunk egy-egy szervezet megalakítása eszméjének célszerűtlensége és értelmetlensége ellen.” (4.)

Az Olasz Unió is specifikus társadalmi-politikai és történelmi körülmények között jött létre, azonkívül figyelembe kell vennünk az olasz nemzetiség, amely valójában a kisebb nemzetiségek csoportjába tartozik, több mindenben sajátos helyzetét. A más köztársaság vagy tartomány gyakorlatára való hivatkozáskor abból kell kiindulni, hogy ott különbözőek a konkrét társadalmi, történelmi és néhol még külpolitikai feltételek (okok), amelyek kihatással vannak, sőt diktálják a formák sokaságát és különféleségét a legmegfelelőbb megoldások keresésében. A formák különfélesége, különbözősége, a konkrét társadalmi feltételektől függően, a dialektikus materializmus régi alapelveinek egyike, és szocialista társadalomépítési koncepciónk egyik alapvető tétele.

A vertikális nemzeti szervezkedésről folytatott eddigi vita megmutatta, hogy egyesek nem értik, mi is ennek a fogalomnak a lényege, mások pedig készakarva kiforgatják, és azt is neki tulajdonítják, hogy ellenzi a nemzeti kulturális szervezetek és intézmények létezését, mert magukra vonták a „vertikalizmus gyanúját”, ismét mások azt hiszik, hogy bizonyos vajdasági kultúrszervezetek és intézmények, amelyek különben sokrétű társadalmi támogatásban és elismerésben részesülnek, ugyanúgy nemkívánatos szervezeti formák.

Szerintem elfogadhatatlannak a vertikális nemzeti szervezkedés olyan formái, amelyek az igazgatás és a döntéshozás politikai modelljei kellenek, hogy legyenek a társadalmi munka (a kultúra, tanügy stb. vagy a társadalmi-politikai viszonyok) egyes területein. A vertikalizmussal elmentésben a társadalmi szervezkedés olyan rendszerét kell kiépítenünk, amely elősegíti a nemzetek és nemzetiségek, valamint az öngazgatás további fejlődését és afirmálódását az anyagi bázis és a társadalmi felépítmény minden területén.

Természetesen szükség van a nemzeti és nemzetiségi kulturális szervezetek létezésére is, mint olyan alapsejtekre, amelyekben a polgárok kifejthetik kulturális tevékenységüket és kielégíthetik művelődési szükségleteiket, különösen, ha ily módon jobb eredményeket érhetnek el és aktívabb tevékenységet fejthetnek ki. Ezeknek a szervezeteknek olyan tevékenységet kell kifejteniük, amely elősegíti és hozzájárul a népek és nemzetiségek közeledéséhez és megismeréséhez a kölcsönösség elvei alapján, nemcsak a kultúra terén, hanem minden más téren is.

Tulajdonképpen nemcsak a nemzetiségek kulturális életének vertikális nemzeti alapon való megszervezéséről van szó. Az ilyenemű szervezkedés ugyanis magában foglal egy másik szélesebb kérdést is, amely „sarkalatos” tétele lehetne egész nemzetiségi politikánknak, és felborítaná annak alapkoncepcióját. Ugyanis, akkor a nemzetek is, az alkotmányadta egyenjogúság elvére hivatkozva, felvethetnék a vertikalista nemzeti alapon való szervezkedés problémáját (nemcsak a kultúra terén, hanem a társadalmi-politikai élet minden területén), ez pedig a jelenlegi társadalmi-politikai közösségek felbomlásához vezethetne.

Ellentétben a gazdasági integrációs folyamatokkal, amelyek nem ismernek nemzeti és országhatárokat (világintegrációs folyamat), a nemzeti alapon való vertikális szervezkedés tisztán a nemzeti hovatartozás elvére épül (amely objektív-történelmi és előre meghatározott kategória), ezáltal kizárólagossá és korlátozottá válik.

A nemzeti alapon való szervezkedés, véleményem szerint, politikai rendszerünk és berendezésünk egyik kulcskérdése. Azok a folyamatok, amelyek politikai rendszerünk további demokratizálódására, átszervezésére és tökéletesítésére irányulnak, bizonyítják az ilyen törekvések túlhaladottságát, különösen egy olyan soknemzetiségű és ezáltal sajátos országban, mint amilyen ez a miénk is. Különben dr. Rehák is ezt írja: „... a községekben többségben élő nemzetiségiek nem érzik nagy szükségét az ilyen természetű szervezkedésnek” (gondol itt a vertikalista szervezkedésre), azonkívül, „kiderülne, hogy nem szolgálhat az ilyen kulturális csúcsszervezet gyógyírül a meglévő nyílt kisebbségi kérdéseinkre...”

A nemzetiségek sorsát illetően dr. Rehák elég pesszimista képet fest a jövőről: „a nemzetiségek továbbra is szerbhorvát nyelven fognak vitázni ott is, ahol helyénvaló lenne, hogy anyanyelvüket használják, továbbra is tömegesen fogják jártni gyerekeiket nem anyanyelvű elemi és középiskolai oktatású tagozatokba, továbbra sem fogják használni nemzeti zászlójukat, továbbra is amatőr alapon, tömegében felemás módon fogják művelni kultúrájukat, a Kommunista Szövetség tagjaira továbbra is mint egy kissé nemzetietlen beállítottságú emberekre fognak tekinteni” (eddig is ??), „a szerbhorvát államnyelv nemlétezéséről sem lesznek teljesen meggyőződve” — (előkészületben a nyelvi egyenjogúságról szóló tartományi törvény)... „a békesség kedvéért lemond majd a magyar a magyar szóról és a jövő kedvéért gyermeke anyanyelvi iskoláztatásáról.” Szerintem — még a számos megoldatlan kérdés és fennálló probléma ellenére is — nincs okunk ilyen pesszimizmusra, hiszen dr. Rehák is cikke elején így ír: „... a nemzetiségek affirmációs folyamata nemcsak »nyomon követte« az ország komplett nemzeteinek általános affirmációs folyamatát, hanem egészében szemlélve még gyorsabb is volt, mint az egyes nemzeteknél”, majd néhány sorral később a következőket írja: „Az alkotmánymódosításokkal, az autonóm tartományok helyzetének megváltoztatásával, a KSZ és a Szocialista Szövetség egy-egy érdekelt vezetőségének határozataival az elmúlt két év alatt olyan intézkedések sorát foganatosítottuk vagy irányoztuk elő, amelyek világosabban kifejezik majd a nemzetiségek individualitását és még jobban érvényre juttatják elképzelésünket, hogy a nemzetiségek az ország és a társadalom lényeges és egyenjogú tényezői.” Cikke végén pedig egyenjogúságunk „világviszonylatban is számot tevő fokát” és „a valóban elért eredmények” tényét igazolja. Úgy gondolom, ehhez nem kell kommentár.

Az osztály és a nemzet viszonyát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy „a tartomány támogatja és ösztönzi a nemzetiségek kultúrájának szabad fejlődését” és hogy „az eszmei-politikai tevékenységben különleges jelentősége (kiemelés B. A.) van minden nemzet és nemzetiség kulturális fejlődésének és a nemzetek közötti viszonyoknak, amelyek ezen a téren létrejönnek” (Vajdaság SZAT alkotmánytörvénye, 64. szakasz,

a KSZ TB 1968-ban megtartott plénumának határozatai — II, 4/a). Tehát, minden nemzetiség szabad kulturális fejlődése jogi és politikai elvekkel egyaránt biztosítva van. A gyakorlat pedig a nemzetiségi kultúrák expanzióját bizonyítja (gondoljunk csak a nemrég regénypályázatra, kiadói tevékenységre, a magyar TV műsorának megvalósítására és annak állandó terebélyesedésére, a vajdasági magyar irodalom és művészet mind szélesebb afirmációjára stb.). Illusztrációképpen íme néhány adat: a tartományi tankönyvkiadó adatai szerint 1966 és 1969 között a nemzetiségek nyelvén 470 tankönyv lett kiadva 1 415 000 példányszámban (ehhez hozzá kell még adni az ugyanebben az időszakban behozott 266 tankönyv 191 400 példányszámát). Az 1970-es évre újabb 176 tankönyv kiadását tervezik. A nemzetiségek nyelvén 18 napilap és folyóirat jelenik meg évi 15 763 526 példányszámban. A nemzetiségek kiadóvállalatai az 1966—1969-es periódusban több mint 900 művet adtak ki a nemzetiségek nyelvén (ehhez hozzá kell még adni a behozatalból eredő könyveket). Az utóbbi három évben a nemzetiségek amatőr kulturális-művelődési szervezeteinek száma 46-ról 84-re növekedett. A Bölcsészeti Karon előkészületek folynak arra, hogy minden nép és nemzetiség nyelvét és irodalmát tanulhassák az egyetemisták.

A kultúra osztályjellegének túlhangsúlyozása jelen van az egyes országok nemzetiségi politika-konceptiójában, ahol „a nemzetiségek kulturái a többségben lévő nemzet kultúrájának szerves részét képezik”. Ez a koncepció nemcsak hogy nem ismeri el az egyes nemzetiségi kultúrák létezését és afirmálódását, de a kultúra unitarista koncepciójának a megnyilvánulása is.

A nemzetiségi kérdést és a fejlődés folyamán felmerülő nyílt problémákat nem lehet máról holnapra megoldani, hanem csak az összes haladó erők tervszerű, szisztematikus és tudatos akciójával és összefogásával. Ezeknek a problémáknak a megoldása nem abból áll, hogy a nemzetiségek követelődnek, a többségi nemzet pedig engedményeket tesz. A társadalom haladó erőinek a nemzetiségi viszonyokhoz való viszonyulása nem abban merül ki, hogy „egyes és bizonyos értelmiségieket” „apostrofálunk”, sem az értelmiségiek megfeszítésében, vagy a problémák elhallgatásában. Ennek az ellenkezőjét bizonyítja a nemzetiségi viszonyok demokratikus fejlődése és az egyenrangúság következetes megvalósítása érdekében tett (és elkövetkező) gyakorlati, politikai és normatív lépések sokasága és az elért eredmények (amelyekről az előbbiek folyamán szó volt), valamint a haladó alapokon való megoldásukra irányuló törekvések.

A nemzetiségi viszonyok élő és dinamikus fejlődése is éppúgy alárendelt a dialektikus materializmus törvényeinek, mint minden más társadalmi viszony. Tehát ezek evolutív vagy forradalmi (kvalitatív) fejlődése szükségszerűen magával hozza, eredményezi a párt-, alkotmányjogi és minden más elv módosítását. (Az új tartalom új formát követel.) Ilyen változások történnek társadalmunk folyamatos fejlődésében, amit mi sem bizonyít jobban, mint az alkotmánymódosítások.

Szerintem, a nemzetiségi viszonyokban a „kívánt segítség és a hivatlan atyáskodás” problémája helyett áll a nemzetek közötti bonyolult, sok-

rétű és az e társadalom számára létfontosságú kérdések közös megoldása az egyenjogúság, egymás tiszteletben tartása és az öngazgatás elvei alapján. Ezáltal a nemzetiségi viszonyokban a területi érdekek mellett kifejezésre jutnak a nemzeti érdekek, sajátosságok is, mert az általános társadalmi fejlődés megköveteli és elősegíti a tartomány és az ország népeinek és nemzetiségeinek (gazdasági, kulturális, politikai stb.) összhangban való fejlődését, szem előtt tartva a nemzeti sajátosságok és a közös érdekek szoros összefüggését és e két kategória marxista viszonyulását.

Dr. Rehák cikke végén így ír: „Még él körünkben az a nézet, hogy nem nekünk kell felvetni saját, szűkebb vonatkozású problémáinkat, nemzetiségünkre vonatkozó tényleges vagy vélt problémákat, mert már ez is gyanús »extrémizmushoz«, esetleg magyar nacionalizmushoz is vezethet. E nézet szerint ez a szerb elvtársak és az illetékes szervek feladata, (amelyben vagy vannak a szóban forgó kérdésben jártas magyarok, vagy kevésbé vannak, illetve vagy olyanok, akiknek jártassága valóban a magyarok környezetében affirmálódott, vagy nem éppen ott, hanem a szerb elvtársak és környezet elsődleges bizalmát élvezik, mint számukra elfogadható magyar nemzetiségű reprezentánsok).”

Nem először történik meg, hogy a sajtó hasábjain vagy nyilvános vitákban vádak érik a nemzetiségi kádereket („nemzetileg steril kisebbségek”, „kissé nemzetietlen beállítottságú emberek” stb.). Az idézett szöveg különbséget tesz, klasszifikálja az „illetékes szervezetben” dolgozó magyar nemzetiségűeket: olyanokra, „akiknek jártassága valóban a magyarok környezetében affirmálódott” és olyanokra, akik „a szerb elvtársak és környezet elsődleges bizalmát élvezik, mint számukra elfogadható magyar nemzetiségű reprezentánsok” (nem tűnik ki azonban, hogy kik ezek). Más lapra tartozik az, hogy az „illetékes szervezetben” „vannak”-e, vagy „kevesbé vannak” magyarok. Más szóval, kétségbe vonja az „illetékes szervezetben” dolgozó magyarok egy részének „jártasságát” (vagyis tehetségét és tudását), azonkívül olyan embereknek állítja be őket, akik azért vannak az „illetékes szervezetben”, hogy formálisan képviseljék nemzetiségüket és hogy végrehajtsák „a szerb elvtársak és környezet” akaratát. Az ilyen klasszifikáció a magyar és a szerb nemzetiségű kommunisták és általában a dolgozó emberek köreiben politikai bizalmatlanságot, nyugtalanságot, kedvezőtlen politikai légkört és konfúziót válthat ki. Ugyanakkor, ennek alapján kétségbe vonható a szerb nemzetiségű kommunisták zömének nemzetközi öntudata és erkölcsi viszonyulása a nemzetiségek érdekei iránt. Az általánosítás nem válik hasznunkra. Nincs szükség inkubátorokban nevelt „nemzetileg steril káderekre”, nemzetiségi reprezentációra — a reprezentáció miatt (pro form) most, amikor jelentős változások történnek a káderpolitikában, hanem olyanokra a nemzetiségek köréből, akik egyaránt képesek képviselni az összes itt élő népek és nemzetiségek (beleértve a saját nemzetiségük) haladó érdekeit.

Minden nemzet és nemzetiség (külön és közös) érdekeit szem előtt tartani marxistább, nemzetközibb viszonyulás a nemzetiségi kérdéshez —

éppen ezért magas fokú politikai felelősség szükséges a nemzetiségek problémái iránt, Vajdaság népei és nemzetiségei egyenjogúságának és egyenrangúságának megszilárdításában, gyakorlatunk és elméletünk továbbfejlődésében.

1970. szeptember

Bozóki Antal

IRODALOM

1. V. I. Lenjin, O nacionalnom i kolonijalnom pitanju, Naprijed, Zagreb, 1958. godine, str. 53.
2. Mirnics Károly, Vajdaság sorsa a nemzetiségek sorsa, Híd 7—8., 1970. július—augusztus, 825. oldal.
3. O nacionalnom pitanju, Zbornik tekstova, Sedma sila, Beograd, 1967. godine, str. 266—275.
4. V. I. Lenjin, Ibidem, str. 8.